

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo programa (toliau – PUPP programa) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro *Įsakymu dėl švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymo nr. Isak-2433 „Dėl pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“ pakeitimo 2016 m. sausio 25 d. Nr. V-46.*

2. Programos paskirtis – apibrėžti lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tikslą, uždavinius, struktūrą, tikrinamus gebėjimus, turinį ir vertinimą.

3. Programa skirta lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams, pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokiniams, jų tėvams (globėjams), mokyklų vadovams ir socialiniams partneriams, pasiekimų patikrinimo testo rengėjams.

4. Sudarant Programą vadovautasi šiomis nuostatomis:

4.1. Programa turi atitikti lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą (toliau – PUB programa);

4.2. turi būti tikrinama kalbos ir literatūros (kultūros) pažinimas ir kalbėjimo, skaitymo bei rašymo gebėjimai;

4.3. vertinimo rezultatai turi teikti konkrečią grįžtamąją informaciją mokiniams, jų tėvams (globėjams), mokytojams apie kiekvieno mokinio įgytas ir rekomenduojamas tobulinti dalykines ir bendrąsias kompetencijas.

5. Programa skirta lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams, pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokiniams, jų tėvams (globėjams), pasiekimų patikrinimo testų rengėjams, mokyklų vadovams ir socialiniams partneriams.

6. Programoje vartojamos sąvokos:

testas – tai užduočių sistema, kuria pagal PUPP programos reikalavimus įvertinamas pagrindinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinių lietuvių kalbos ir literatūros mokėjimas;

užduotis – tai testo dalis, kurią sudaro formuluotė (nurodymai, įpareigojimai atlikti konkrečius veiksmus) ir pateikta medžiaga, kuria remdamasis mokinys turėtų sukurti tinkamą atsakymą.

II. PASIEKIMŲ PATIKRINIMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

7. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tikslas – įvertinti kiekvieno mokinio lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi pasiekimus ir teikti informaciją apie bendrąją pagrindinio ugdymo kokybę.

8. Pasiekimų patikrinimo uždaviniai:

8.1. įvertinti mokinių lietuvių kalbos ir literatūros bei kultūros žinias, supratimą ir gebėjimus, pasiektus įgyvendinant dalyko PUB programą;

8.2. teikti mokiniams ir jų tėvams (globėjams) informaciją apie mokinių lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi pasiekimus, reikalingą renkantis tolesnį dalyko mokymosi kursą ar / ir mokyklą;

- 8.3. teikti mokykloms informaciją, reikalingą rengiant mokinių mokymo(si) pažangos priemonės, priimant mokinius į tolesnio mokymosi programas ir užtikrinant lygias mokinių galimybes;
- 8.4. teikti mokykloms ir savivaldybėms informaciją, kuri padėtų į(si)vertinti lietuvių kalbos ir literatūros mokymo(si) rezultatus;
- 8.5. teikti informaciją švietimo stebėsenai ir informuoti visuomenę apie lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi pagrindinio ugdymo pakopoje rezultatus.

III. TIKRINAMI GEBĖJIMAI

9. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimu siekiama įvertinti, kaip mokiniai geba:

- 9.1. suprasti ir aptarti skaitomus tekstus;
- 9.2. kurti tekstus žodžiu ir raštu;
- 9.3. remtis literatūros (kultūros) žiniomis, įgytomis mokantis pagal PUB programą;
- 9.4. pažinti kalbos sandarą, taisyklingai vartoti gramatines formas ir konstrukcijas;
- 9.5. laikytis lietuvių kalbos tarties ir kirčiavimo normų;
- 9.6. vartoti tinkamą žodyną;
- 9.7. taikyti lietuvių kalbos rašybos ir privalomosios skyrybos taisykles;
- 9.8. plėtoti savo kūrybinius gebėjimus, mokytis mąstyti savarankiškai ir prisiimti atsakomybę už savo sprendimus.

IV. PASIEKIMŲ PATIKRINIMO STRUKTŪRA

10. Pasiekimų patikrinimas organizuojamas ir vykdomas mokiniams, baigiantiems pagrindinio ugdymo programą.

11. Pasiekimų patikrinimą sudaro patikrinimas žodžiu ir raštu:

- 11.1. patikrinimas žodžiu: kalbėjimas, remiantis 10 (gimnazijos II) klasės literatūrinio ugdymo turiniu;
- 11.2. patikrinimas raštu: programinių ir neprograminių tekstų suvokimo, kalbos pažinimo ir vartojimo bei teksto kūrimo dalys.

12. Pasiekimų patikrinimo struktūra ir trukmė pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. Pasiekimų patikrinimo struktūra ir trukmė

Pasiekimų patikrinimo dalys	Veiklos sritys	Trukmė / laikas
Žodžiu	Literatūrinio ugdymo turinio supratimas	10 (gimnazijos II) klasė 5–7 min.
	Kalbėjimas	
Raštu	Teksto suvokimas	100 min.
	Kalbos pažinimas ir vartojimas	
	Teksto kūrimas	150 min.

13. Visos pasiekimų patikrinimo dalys yra privalomos.

14. Kalbinių gebėjimų pasiekimų patikrinimas žodžiu vykdomas 10 (gimnazijos II) klasės ugdymo procese ir vertinamas mokinio mokytojo pagal vertinimo normas, parengtas vadovaujantis šioje programoje nurodytais kriterijais.

15. Kalbinių gebėjimų pasiekimų patikrinimo raštu *Teksto suvokimo* bei *Kalbos pažinimo ir vartojimo* dalys yra susijusios ir vykdomos kartu. *Teksto kūrimo* dalis gali būti vykdoma kartu arba atskirai.

16. Tikrinamų gebėjimų įvertinimo proporcijos pateikiamos 2 lentelėje.

2 lentelė. Tikrinamų gebėjimų svarba

Tikrinami gebėjimai	Žodžiu	Raštu		Iš viso
	Literatūrinio ugdymo turinio supratimas	Teksto suvokimas	Teksto kūrimas	
	Kalbėjimas	Kalbos pažinimas ir vartojimas		
Svarba (%)	25	35	40	100
	25	75		

V. PASIEKIMŲ PATIKRINIMO TURINYS

17. Literatūrinio ugdymo turinio supratimo bei kalbėjimo gebėjimų patikrinimo turinys:

17.1. šia užduotimi susiejamas PUB programos 10 (gimnazijų II) klasės literatūrinio ugdymo turinys, t. y. programinių – grožinių ir negrožinių – tekstų bei jų kontekstų supratimas, su kalbėjimu monologu (kalba vienas mokinys) ir dialogu (mokinys atsako į klausytojų klausimus);

17.2. 10 (gimnazijų II) klasės ugdymo proceso metu mokytojas su mokiniais aptaria PUPP kalbėjimo užduotį, susiedamas ją su konkrečiomis pamokomis / mokomąja veikla;

17.2.1. mokinys pasirenka kalbėjimo užduotį ir jai rengiasi konsultuodamasis su mokančiu mokytoju;

17.2.2. mokinio pasirengtas kalbėjimo planas / teiginiai / tekstas / konspektas (jei reikia – ir iliustracinė medžiaga), panaudotos literatūros sąrašas pristatoma mokančiam mokytojui iki kalbėjimo dienos;

17.3. mokinys kalba klasės draugams, atsako į jų ir mokytojo klausimus; 1–2 klausytojai gali parašyti atsiliepimus (trumpas kalbos recenzijas).

18. Teksto suvokimo gebėjimų patikrinimo turinys:

18.1. pateikiami du (ar daugiau) bendrine kalba parašyti tekstai, kurių bendra apimtis 800–1000 žodžių; bent vienas tekstas – programinis (privalomas) grožinis arba negrožinis kūrinys (ištrauka);

18.2. teksto suvokimo gebėjimams patikrinti pateikiamos atviro pobūdžio užduotys / klausimai, apimantys esminius tekstų aspektus;

18.2.1. bent viena užduotimi, susijusia su programinio (privalomo) kūrinio suvokimu bei kontekstinėmis žiniomis ir / ar lyginimu, reikalaujama rišlaus, argumentuoto atsakymo.

19. Kalbos pažinimo ir vartojimo gebėjimų patikrinimo turinys:

19.1. kalbos pažinimo gebėjimams patikrinti pateikiamos 4–5 užduotys, susijusios su lietuvių kalbos fonetikos, morfologijos ir rašybos bei sintaksės ir skyrybos pažinimu;

19.2. kalbos vartojimo gebėjimams patikrinti pateikiamos 2–3 užduotys, susijusios su gramatinių / leksinių / stilistinių ar retorinių raiškos priemonių pažinimu ir / ar tikslingu vartojimu.

20. Teksto kūrimo gebėjimų patikrinimo turinys:

20.1. teksto kūrimo raštu gebėjimai patikrinami viena atvirojo tipo užduotimi; minimali kuriamo teksto apimtis – 250 žodžių;

- 20.2. pateikiamos trys teksto kūrimo užduotys iš 9–10 (gimnazijų I–II) klasių kurso; mokinys renkasi vieną iš jų ir kuria tekstą pagal temos formuluotę, remdamasis literatūros (kultūros) žiniomis ir savo patirtimi;
- 20.2.1. tekstas rašomas mokinio pasirinkta forma: kaip rašinys (atsakymas į klausimą), literatūrinis laiškas ar dienoraštis, straipsnis, esė ir pan.

VI. VERTINIMAS

21. Kalbėjimo ir literatūrinio ugdymo turinio supratimo (25 proc. galimų testo taškų) atliktis vertinama vadovaujantis PUB programos *Mokymosi pasiekimuose baigus 10 (gimnazijų II) klasę* nurodytais atitinkamų gebėjimų kriterijais (žr. PUB programos 8¹.10.1. sk. *Skaitymo ir rašymo gebėjimai – Literatūros (kultūros) pažinimas; Kalbėjimo ir klausymo gebėjimai; Kalbos pažinimo gebėjimai*):

- 21.1. kalbėjimo turinys: kūrinio idėjų / motyvų / vaizdinių / siužeto / personažų / kompozicijos ir pan. nagrinėjimas; perteikiamų idėjų siejimas su vertybinėmis autoriaus nuostatomis / istoriniu (kultūriniu) kontekstu / kitais tekštais; tekstų lyginimas / vertinimas / savo įžvalgų argumentavimas / apibendrinimas; raiškos priemonių atpažinimas bei jų paskirties atskleidimas ir pan. / teiginių pagrįstumas, faktų ir sąvokų tikslumas, argumentuotas atsakymas į klausimus (svarba – 50 proc.);
- 21.2. kalbėjimo aiškumas, sklandumas, nuoseklumas; kūrybiškumas / stiliaus tinkamumas (svarba – 20 proc.);
- 21.3. gramatikos ir žodyno taisyklingumas, tarties, kirčiavimo, intonacijos atitiktis bendrinės kalbos normoms (svarba – 20 proc.);
- 21.4. viešojo bendravimo etikos laikymasis, problemų kėlimo, svarstymo, pritarimo ir prieštaravimo kultūra, atsižvelgimas į kalbėjimo situaciją ir adresatą (svarba – 10 proc.).

22. Teksto suvokimo atliktis (15 proc. galimų testo taškų) vertinama pagal NEC vertinimo instrukciją, parengtą remiantis PUB programos *Mokymosi pasiekimuose baigus 10 (gimnazijų II) klasę* nurodytais atitinkamų gebėjimų kriterijais (žr. PUB programos 8¹.10.1. sk. *Skaitymo ir rašymo gebėjimai – Teksto suvokimas*):

- 22.1. tekstų apibūdinimas pagal tipą / žanrą / funkcinį stilių / struktūrą / paskirtį arba teksto pagrindinių savybių / raiškos būdo priklausymą nuo teksto paskirties / adresato / tipo / autoriaus individualybės (svarba – 10 proc.);
- 22.2. tekstų nagrinėjimas ir interpretavimas, lyginimas ir vertinimas; pagrįstų klausimų / hipotezių kėlimas pagal teksto(-ų) temą / idėjas; teksto sąsajų su kontekstu / teksto įtakos atpažinimas ir apibūdinimas; pagrįstų išvadų darymas (svarba – 40 proc.);
- 22.3. tekstų susiejimas su savo patirtimi ir nuostatomis / su anksčiau skaitytais tekštais; argumentuotas teksto(-ų) idėjų palaikymas ar prieštaravimas keliamoms idėjoms, savo įžvalgų formulavimas ir argumentavimas (svarba – 40 proc.);
- 22.4. atsakymų atitiktis bendrinės kalbos normoms (svarba – 10 proc.).

23. Kalbos pažinimo ir vartojimo (20 proc. galimų testo taškų) atliktis vertinama pagal NEC vertinimo instrukciją, parengtą remiantis PUB programos *Mokymosi pasiekimuose baigus 10 (gimnazijų II) klasę* nurodytais atitinkamų gebėjimų kriterijais (žr. PUB programos 8¹.10.1. sk. *Kalbos pažinimo gebėjimai*):

- 23.1. lietuvių kalbos fonetikos, morfologijos ir rašybos pažinimas: žodžių fonetinė, sandaros ar darybos analizė; kalbos dalių ir formų darybos nustatymas bei gramatinis nagrinėjimas; žodžių rašybos aiškinimas (atraminė forma) ir pan. (svarba – 40 proc.);
- 23.2. lietuvių kalbos sintaksės ir skyrybos pažinimas: vientisinio ir sudėtinio sakinio sintaksinis nagrinėjimas; atskiriamųjų ir išskiriamųjų sintaksinių konstrukcijų (privaloma) skyryba (jos aiškinimas, sakinių transformavimas) ir pan. (svarba – 40 proc.);

23.3. lietuvių kalbos vartojimas: tinkamų leksinių / gramatinių / stilistinių kalbos priemonių vartojimas / retorinių teksto raiškos priemonių ir jų paskirties atpažinimas / tikslingas vartojimas ar kūrimas (svarba – 20 proc.).

24. Teksto kūrimo (40 proc. galimų testo taškų) atliktis vertinama pagal NEC vertinimo instrukciją, parengtą remiantis PUB programos *Mokinių darbų vertinimo aprašo* kriterijais (žr. PUB programos 8¹.11.5. *Rašinio vertinimas 9–10 (gimnazijų I–II) klasėse*):

24.1. klausimo suvokimas ir plėtojimas, teiginių pagrindimas; argumentų tinkamumas ir vertė; mokinio individualybės atsiskleidimas (svarba – 40 proc.);

24.2. teksto nuoseklumas; stiliaus, žodyno ir sintaksinių formų tinkamumas (svarba – 20 proc.);

24.3. raštingumas: gramatika, žodynas, rašyba, skyryba (svarba – 40 proc.).

25. Mokinio surinkta taškų suma verčiama pažymiu (nuo 1 iki 10) pagal NEC parengtas instrukcijas.
